

A könyvtárak a szép könyv kultuszáért

Régi, nagy értékű kiadványok gyűjtésére ma már főleg csak a könyvtárak vállalkozhatnak. A könyvtárak feladata e tekintetben a hiányok pótlása, a meglevő bibliofil-értékek számbavétele és megismertetése a közönséggel.

Mindez természetesen hosszadalmas és elmélyült kutatómunkát igényel. Nagy kárát látjuk annak, hogy bizonyos különleges gyűjteményeket nagy könyvtáraink úgy osztottak be könyvtári állományukba, hogy az eredeti gyűjtemény katalógusát sem tartották együtt. Ez a sors érte például az Országos Széchényi Könyvtárban Todorcsu Gyula gyűjteményét, amelybe Kner Imre még a csak öt-hat példányban megjelent magánkiadványaiból is küldött, vagy a Szabó Ervin Könyvtár Szüry Dénes gyűjteményét, amely csupa 1901 előtti első kiadásokat tartalmazott. Az ilyen gyűjtemények rekonstruálása — ha eredeti katalógusát is szétdobták — ma már lehetetlen.

Amikor a korszerű bibliofília és a könyvtárak kapcsolatairól beszélünk, nemcsak a fővárosi, hanem a vidéki könyvtárakra is gondolunk. A könyvtárosok feladata, hogy feltárják, milyen bibliofil értékek lappanganak könyvtárainkban. Az egyes könyvtárakban felhalmozódó szép és értékes műveknek, az egyes korok lelkületét, társadalmi ízlését és művészi stílusát különleges módon megtestesítő könyveknek bemutatása kiállítás formájában oly feladat, amelyet csak a bibliofiliát értő, társadalmi funkciójával tisztában levő könyvtárosok végezhetnek el. E tekintetben számos részletkérdés vár tisztázásra, mint pl. a könyvek számozott és bibliofil voltának feltüntetése a katalógus-cédulán, talán még annak megjelölése is, hogy az év könyveinek minősítési versenyében milyen fokozatot ért el. (A könyv bibliofil értékének feltüntetése azonban nem követel külön raktározást a könyv számára.) A katalógus-cédulára fel lehetne írni szépirodalmi könyveknél az első kiadás tényét is. Oly kérdések ezek, amelyek a könyvtárosok véleménye alapján megnyugtatóan tisztázhatók lennének olyan értelemben, hogy ne rójanak rendkívüli feladatot a könyvtárakra.

Egyes magángyűjtők könyvtárában helyismereti vonatkozású könyvek, folyóiratok, nyomtatványok is találhatóak, melyek értékesen egészíthetik ki a közkönyvtár hasonló jellegű állományát. A helyismereti írásos dokumentumok gyűjtése nemcsak múltunkra nézve őrizhet meg sok értékes adatot és jellemző színt, hanem okos rostálással már a jelenből is sok mindent tárolhat a jövő számára. Erre a munkára az országos intézményeknek csekély a lehetőségük, annál több a megyei járási és városi könyvtáraknak, valamint az egyes magángyűjtőknek és bibliofileknek. A mai bibliofil a helytörténet számára nélkülözhetetlen régi könyveken, nyomtatványokon kívül a ma megjelenő értékes és szép kiállítású könyveknek is gyűjtője. A maga korától el nem szakadt bibliofil mindig is kétarcú volt: a múlttal egyenrangú gyűjtőterületnek látta saját kora értékes és szép könyveit éppúgy, mint kora egyéb, idővel a „megbecsülés rangjára emelkedő” nyomtatott dokumentumait. Helyes kapcsolat esetén bizonyos idő múltán ezek is gyarapíthatják a helyi könyvtárakat. Addig is, amíg mindez be nem következik, a könyvtárakra vár az a feladat, hogy kiállításai-
kon — a gyűjtőszorgalom megbecsülése és ösztönzése érdekében — felhasználják az értékesebb magángyűjteményeket, mivel így a gyűjtemények már a gyűjtő életében értékes társadalmi szerepet tölthetnek be.

De a könyvtárosokra egyéb feladatok is várnak. Az igazi bibliofil gyűjtő nemcsak mennyiségre törekszik, hanem gyűjteménye belső értékével is tisztában akar lenni, tudományosan is el akar mélyülni a gyűjtött anyagban, s igyekszik azzal kapcsolatban minél alaposabb és szélesebb ismeretre szert tenni. Ennek segítése a Magyar Bibliofil Társaság tennivalói közé tartozik, melynek munkáját össze kell hangolnia a könyvtárakban folyó ilyen munkálatokkal.

Arra a kérdésre, hogy miért fontos a szép külsejű könyv a közkönyvtárban, ahol esetleg olyan olvasók kezébe kerül, akik nem tudják kellően megbecsülni, azt kell válaszolnunk, azért, mert ezt követeli az élet, a fejlődés törvénye. Igaz, hogy a kényes kiállítású könyvek ma még nem adhatók mindenki kezébe, azonban az ilyen könyvek bekerülése a könyvtári olvasószolgálatba a többi könyv fokozottabb megbecsülését is maga után vonja. A könyvtárban tehát olyan befektetés a bibliofil könyv, amely előbb-utóbb többet gyümölcsozódik, mint amennyi anyagi áldozatot jelent. Az átlagos külsejű könyvet is másképpen forgatja majd az, akinek már volt a kezében fénylő celofánba kötött bőr-, vagy selyemkötésű könyv. Főleg, ha a könyvkezelésnek fortélyait is megmagyarázza neki a könyvtáros, és a kiállítások erre is figyelmet fordítanak. Ha a háztartási gépek használatáról készülnek prospektusok, miért ne készülhetnének a könyvvel való bánásmódról is?

A szép könyv ízlésre, kulturáltabb társadalmi magatartásra nevel. A külön szín a könyvtári olvasószobában, s az olvasó esztétikai nevelésének eszköze.

Oégeredményben tehát mindenütt, de főleg vidéken szorosabb együttműködésnek kell kialakulnia könyvtárosok és a bibliofilek között. A bibliofilekben tudatosítani kell azt, hogy a szocialista emberré nevelésben azáltal működhetnek közre, ha a könyvtárosok segítségével valamilyen formában találkoznak a könyvtári olvasókkal s elbeszélgetnek velük arról, hogy a szép könyv kultuszának ápolása mennyi örömet, és szépséget jelent az ember számára.

Rá lehetne mutatni e beszélgetések során arra is, miért kell jobban megbecsülni még a nem bibliofil könyvet is, hogy az például ne a mai átlagos 40 kölcsönzést bírja ki, hanem akár a kétszeresét is. Ebben a propagandában a bibliofilek segíthetnék a könyvtárosokat, s idővel milliós megtakarításokat lehetne elérni. Itt kapcsolódik a bibliofil-mozgalom a könyvbárát-mozgalomhoz. Olyan szoros kapcsolatnak kell kialakulnia a kettő között, amelynek következtében, főleg vidéken, a bibliofil gyűjtemények elsősorban a helyi közkönyvtári állományt gyarapítják. Még hozzá nemcsak a gyűjtő halála után hanem részben, vagy egészben már életében is. Minden bibliofil gyűjtő megtalálhatja a módját annak, hogy miközben saját könyvállományának értékét tartalmi és formai tekintetben állandóan javítja, a helyi közkönyvtárat is gyarapítsa. Sok kicsi pedig nagyon is sokra mehet, főleg akkor, ha nő a bibliofil gyűjtők tábora.

Az olvasás maga is művészet. Az olvasó bevezetése az olvasásnak, mint műélvezetnek a titkaiba, nem lebecsülendő feladat, s az igazi bibliofil készségesen cseréli ki tapasztalatait a könyvtári olvasókkal. Mindez azonban csak akkor válik valóssá, ha maguk a könyvtárosok is felismerik, hogy milyen nagy lehetőségeket biztosít számukra a demokratizálódó bibliofilia.